

Manažérske zhrnutie

Pracovná skupina č. 2 – Zmena podmienok pre subjekty – Zákon o kultúre Podskupina č. 2D) Verejný záujem v kultúre¹

Vypracovala: Zuzana Ivašková

14. 9. 2023

Cieľ pracovnej podskupiny: Vymedzenie verejného záujmu v kultúre a možnosti využitia v aplikačnej praxi

Zasadnutia pracovnej skupiny: Pracovná skupina zasadala 4-krát v období medzi 27. 7. 2023 až 13. 9. 2023.

Gestori pracovnej skupiny: Zuzana Ivašková, Marcel Čas

Koordinátori: Michal Tóth, Zuzana Borošová

Členovia pracovnej skupiny (externí): Miriama Benková, Mária Beňačková Rišková, Ľubomír Burgr, Michaela Ďurdíková, Petra Fornayová, Štefan Jurča, Peter Kadlic, Katarína Lehotská, Jozef Lupták, Jana Návratová, Iva Rumanová, Bohdan Smieška, Róbert Špoták, Martin Šmatlák, Martin Zaiček

Členovia pracovnej skupiny (interní): Zuzana Borošová, Marcel Čas, Dária Hamajová, Zuzana Ivašková, Andrea Legátová, Dalibor Matko, Barbora Morongová, Viliam Posch, Ivana Strižencová, Michal Tóth, Zora Turancová, Lucia Vico

Očakávané výstupy:

1. Vymedzenie verejného záujmu (v kultúre) - príklady zo zahraničia
2. Širšie vymedzenie verejného záujmu v kultúre – východisko pre Zákon o kultúre
3. Úzke vymedzenie verejného záujmu v kultúre - služby vo verejnom záujme
4. Možnosti zavedenia doplnkového mechanizmu financovania kultúrnych služieb vo verejnom záujme (súčasť výstupu PS 2C)

Problém ktorý PS rieši:

Verejný záujem predstavuje základný rámec prípravy a realizácie kultúrnej politiky v konkrétnom období (volebnom, rozpočtovom). Vo vybraných zákonoch sa najčastejšie vyskytuje pojem verejný záujem, z pohľadu služieb sú to pojmy verejné služby, všeobecne prospešné služby a služby vo verejnom záujme. V žiadnom z nich však nie sú tieto pojmy podrobne špecifikované a definované. Formulácia verejného záujmu v kultúre (návrh vymedzenia) je pritom nevyhnutnou podmienkou pre prípravu Zákona o kultúre (v zákone práve definícia verejného záujmu tvorí úvodný článok). Vychádzame z predpokladu, že Slovenská republika schválením stratégie schválila súbežne ciele kultúrnej politiky ako oblasti definované vo verejnom záujme a bude akceptovať ich financovanie z verejných prostriedkov.

V kultúre potrebujeme definovať verejný záujem, aby sme jasne potvrdili potrebu kultúry ako verejnej služby a legitimitu jej financovania z verejných zdrojov. Ide o kľúčový vklad v rámci advokácie kultúry nadväzujúci na ciele kultúrnej politiky. Štát musí vedieť čo a prečo financuje – a to aj v oblasti kultúry – stále v tom nemáme úplne jasno (prijatá stratégia a ciele kultúrnej politiky debatu uchopujú cez konkrétny zámer), potrebná je diskusia o reforme v mnohých oblastiach, napr. aj pre dosiahnutie vyrovnanějších podmienok pre tie subjekty, ktoré verejný záujem naplňajú. Potrebujeme tiež riešiť otázky štandardizácie a vytvorenie systému, ktorý by fungoval a zabezpečoval občanovi nielen dostupné a kvalitné verejné služby, ale aj pružné prispôsobenie služieb stále sa meniacim požiadavkám.

¹ Poznámka k výstupu: Texty neprešli jazykovou úpravou. Do skupín boli pozvaní viacerí interní a externí zástupcovia, na základe princípu vyvážených strán - aj za zriadenú, aj nezriadenú kultúru. Uvádzame explicitne len osoby, ktoré sa zúčastnili aspoň 1 stretnutia.

Výstup 1: Vymedzenie verejného záujmu (v kultúre) - príklady zo zahraničia

- **Čo to je:** Sumár základných údajov, a zdrojov k týmto údajom, popisujúcich vymedzenie verejného záujmu a služieb vo verejnom záujme vo všeobecnosti, ako aj v oblasti kultúry na príkladoch zo zahraničia.
- **Čo to umožňuje:** Porozumieť problematike spojenej s vymedzením verejného záujmu, ako aj potrebe zaradenia definície do sústavy výstupov pre zámery Zákona o kultúre.
- **Ako sa dá nadviazať:** Doplniť zhromaždené údaje o ďalšie príklady z praxe s dôslednou analýzou mechanizmov na nich naviazaných (východisko pre možné prístupy).
- **Spracované materiály:**
 - 2D_1. Prehľad definície verejného záujmu v kultúre v zákonných normách vybraných krajín
- **Podporné dokumenty:**
 - Verejný záujem, Stanislav Konečný, Mayor Group, 2021
 - Zákonné kultúrne normy v Európe, Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, IPR Praha, 2016
- **Kontakt:** Zuzana Ivašková, MK SR, zuzana.ivaskova@culture.gov.sk
- **Čo zostalo neprediskutované:** -

Výstup 2: Širšie vymedzenie verejného záujmu v kultúre – východisko pre Zákon o kultúre

- **Čo to je:** Definícia verejného záujmu v kultúre vychádzajúca z oficiálnych materiálov schválených vládou SR (stratégie, koncepcie) v rokoch 2004, 2007 a návrh reformulácie v dôsledku potreby aktualizácie niektorých pojmov tak, aby reagovali na súčasnú terminológiu a zámery v kultúrnych politikách EÚ, ako aj v Stratégii kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030.
- **Čo to umožňuje:** Diskutovať o vymedzení verejného záujmu v kultúre berúc do úvahy vývoj verejného záujmu v čase a spoločenskom kontexte s dopadom na nazeranie roly kultúry v spoločnosti a napojenie na hlavné ciele kultúrnej politiky.
- **Ako sa dá nadviazať:** Po zrealizovaní diskusie prijať zhodu na definícii, ktorá bude implementovaná do návrhu Zákona o kultúre.
- **Spracované materiály:**
 - 2D_2a. Súbor cieľov a merateľných ukazovateľov pre kultúrne politiky na Slovensku – prvá edícia, IKP, 2022 (dôležitý kontextový materiál)
 - 2D_2b. Verejný záujem v oblasti kultúry - východiská a vymedzenie strategických materiáloch MK SR
 - 2D_2c. Návrh definície verejného záujmu na základe návrhu z r. 2007 a cieľov kultúrnej politiky (porovnanie)
- **Podporné dokumenty:**
 - Návrh stratégie štátnej kultúrnej politiky, MK SR, 2004
 - Stratégia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry, MK SR, 2007
- **Kontakt:** Zuzana Ivašková, MK SR, zuzana.ivaskova@culture.gov.sk
- **Čo zostalo neprediskutované:** -

Výstup 3: Úzke vymedzenie verejného záujmu v kultúre - služby vo verejnom záujme

- **Čo to je:** Pod úzkym vymedzením chápeme posunutie definície do aplikačnej praxe – klasifikáciu konkrétnych činností – služieb vo verejnom záujme v oblasti kultúry (verejných kultúrnych služieb). Doposiaľ absentuje ich úprava v jednom predpise.
- **Čo to umožňuje:** Umožnenie klasifikovať verejné kultúrne služby (vykonávané vo verejnom záujme), resp. zväziť, ktoré služby v kultúre možno považovať za verejné služby. Ich následná prioritizácia umožňuje orientovať nástroje (finančné a nefinančné) na poskytovanie prioritných verejných služieb na základe stanovených kritérií (postup navrhnutý vo výstupe 4). Porovnáva klasifikáciu kultúrnych služieb vykonávaných vo verejnom záujme (verejných kultúrnych služieb) so štruktúrou podpornej činnosti vo verejnoprávnych fondoch (FPU, AVF, KULT MINOR) na základe členenia sektorovej kultúrnej politiky.

- **Ako sa dá nadviazať:** Porovnať klasifikáciu kultúrnych služieb so štruktúrou vymedzenou platnou legislatívou na Slovensku (súlad). Vypracovať finálnu jednotnú klasifikáciu verejných kultúrnych služieb.
- **Spracované materiály:**
 - 2D_3. Verejné kultúrne služby - definícia a porovnanie
- **Podporné dokumenty:**
 - Verejné kultúrne služby - definícia, charakteristiky, oblasti, kritériá evaluácie (preklad z publikácie Lokální funkce kultury, Ondřej Hubáček a kolektiv, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2015 / Kapitola 5. Veřejné kulturní služby, Autor: Josef Žák)
 - Biela kniha o verejnoprospešných službách, Európska komisia, 2004
 - Štruktúra podpornej činnosti FPU
- **Kontakt:** Zuzana Ivašková, MK SR, zuzana.ivaskova@culture.gov.sk
- **Čo zostalo neprediskutované:** -

Výstup 4: Možnosti zavedenia doplnkového mechanizmu financovania kultúrnych služieb vo verejnom záujme (súčasť výstupu PS 2C)

- **Čo to je:** Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS) vypracoval návrh legislatívneho zámeru Zákona o službách vo verejnom záujme. Tento zákon nemá nahradiť existujúce mechanizmy štátnej politiky, má ich vhodne doplniť. Zámer predstavuje nový systémový prvok, ktorý by umožňoval objednať si štátom služby u neštátneho (vrátane MNO) prostredia formou kontraktu (výber by prebiehal na základe výzvy – výberu podľa stanovených kritérií) a týkal by sa služieb, ktoré verejný orgán – v prípade kultúry MK SR – určí za služby, ktoré si chce/potrebuje objednať (tzn. musí najskôr prebehnúť analýza a na ňu nadväzujúca koncepcia (po rezortoch) toho, čo a v akej kvalite štát vie vo verejnom záujme zabezpečiť, čo nevie, prípadne nevie dostatočne efektívne. Základnou otázkou je prioritizácia, nakoľko štát dnes nedokáže efektívne financovať (ani pokrývať) potrebné verejné služby a to vo všetkých sektoroch – bude možné aplikovať len na vybrané služby (potreba pilotovania).
- **Čo to umožňuje:** V kultúre predstavuje možný doplnkový mechanizmus financovania kultúrnych služieb z verejných zdrojov, špecificky môže priniesť možnosť inštitucionalizácie a profesionalizácie (v zmysle budovania kapacít pre poskytovanie služieb) pre tie subjekty, ktoré verejné služby určené ako prioritné a nedostatočne pokryté sieťou verejných (štátnych) poskytovateľov poskytujú (to nemení nič na potrebe viaczdrojového financovania). Treba však pomenovať aj riziká – príspevok zo štátneho rozpočtu znamená administratívnu – byrokraticko-kontrolnú záťaž pre dané subjekty. Subjekty, ktoré by príspevok získali, musia mať na zvládnutie tejto záťaže vybudované kapacity (to otvára rad otázok ohľadom pripravenosti subjektov – napr. pilotne by sa malo uvažovať nad takými subjektami a službami, kde sa práve cez fondy a iné financovanie preukázala vitalita a stabilita poskytovateľov – samozrejme, potrebné je diskusia).
- **Ako sa dá nadviazať:** Zapojiť sa do pilotovania v rámci legislatívneho zámeru pripraveného Úradom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti k návrhu Zákona o službách vo verejnom záujme. Základnou otázkou je prioritizácia, nakoľko štát dnes nedokáže efektívne financovať (ani pokrývať) potrebné verejné služby a to vo všetkých sektoroch – bude možné aplikovať len na vybrané služby (potreba pilotovania). Na to bude potrebná: špecifikácia subjektov oprávnených vykonávať služby vo verejnom záujme, vytvorenie Registra služieb vo verejnom záujme, vytvorenie Zoznamu poskytovateľov služieb vo verejnom záujme, určenie spôsobu výberu poskytovateľov služieb vo verejnom záujme, nastavenie financovania poskytovania služieb vo verejnom záujme a dohľad nad financovaním služieb vo verejnom záujme - tie by mali byť nastavené v rámci Koncepcie rozvoja služieb vo verejnom záujme v oblasti kultúry. Tak ako potrebujeme zdefinovať verejný záujem v kultúre, potrebujeme ďalej kritériá, podľa ktorých sa bude vyberať poskytovateľ a vyhodnocovať kvalita služby – k tomu bude potrebné definovanie právnických a fyzických osôb v kultúre, naviazanie na registre a verifikáciu.
- **Spracované materiály:**
 - 2D_4. Východiská pre aplikáciu zákona o službách vo verejnom záujme pre oblasť kultúry
- **Podporné dokumenty:**

- Analýza stavu poskytovania služieb, v ktorých MNO nahrádza, dopĺňa alebo spolupracuje so subjektmi verejnej správy, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti/MV SR, 2023
- Mapovanie východiskového stavu. Kompetenčný rámec a legislatívne podmienky pre poskytovanie služieb vo verejnom záujme prostredníctvom mimovládnych neziskových organizácií (MNO), Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti/MV SR, 2023
- Návrh Legislatívneho zámeru zákona o službách vo verejnom záujme, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti/MV SR, 2023, neverejný materiál
- **Kontakt na spracovateľa výstupu:** Zuzana Ivašková, MK SR, zuzana.ivaskova@culture.gov.sk
- **Čo zostalo neprediskutované:** -